

מסורת הש"ם

^(א) רש"י, ^(ב) חזקוני ויקהל, ^(ג) גליל, ^(ד) ר"ח דברי, ^{(ה) סוֹתוֹת הה, ^(ו) לְפָנֶיךָ, ^(ז) לְמִן, ^(ח) בִּישׁ מִיָּן, ^(ט) בִּישׁ מִיָּן, ^(י) חֵד"פ, ^(יא) מִלְרַע, ^(יב) בְּכִי וְשֶׁמֶן אֵבֶן, ^(יג) וְגִלְגָלִי, ^(יד) וְיָקְהָלִטוּן, ^(טו) רש"י נְעִי מִלְפָנֶיךָ גִּרְמָלוֹת, ^(טז) נְעִי רש"י.}

תורה אור השלם

- אם הכהן הקשיח יתקא לאשמת הקעם והקריב על הקטאתו אשר חטא פר בן דבֿר תמים לוי לקטאתו: יקרא ד ג
- אשר נשיא יתקא וקשה אחת מכל מצות ה' אלהיו אשר לא תשיגיה בשגגת ואשם: יקרא ד יב
- כי תבאו אל ארץ כנען אשר לא נתן לכם לארץ ונתתי נגע בצרעת בבית ארץ אחרתם: יקרא ד יב
- אדם כי יתה בער בשור שאת או שפחה או בדרת וקה בער בשור לצנע צרעת ודבא אל אהרן הכהן וא אל אחר מפיך הנהיגם: יקרא יב ג
- והגעז לא תהפיק ויהי מוצרע עד יום מותו וישב בבית הקהשית ויוקם בן התפקך על היות שפס את עם הארץ: מלכים ב טו ה

מוסף רש"י

הטא עד שלא תבטל. נשיא ומשום שאין קרנים בכל בית, כשנשיא מניח שעיר ומשום מניח פר (סוֹתוֹת טו), חרין נשיא בהדיוטות. כנסתה ושעיר שאלפים שמתנו גוסס לא נשתה קרנים (טו), אם נודע להם עד שלא תבטל. דסוה ליה ידעשה וסולתא מהו גוסף, דהויב הסדיוטות, ומשנתבטג, דסוה ליה סולתא קרני ידעשה בשעת קרנתא, פשוטא, לגמרי (טו), בשורה דאא להם לפי שהטמא אמורים כמחמיות שז וכו' כקויות תמיסם כל צרעתם שש שישו יתחלל ממזג ועל ידי הנגע נתן הכית ויורקא ד' (טז).

תוספות הרא"ש

אשר נשיא יחטא יכיל גזרה. בדיוטיו ומכיו אשיר קרא יחטא ולא כתיב אם נשיא יחטא כי היכי דכתיב אם הכהן המשיח יחטא בני יכיל שחוככו במשורן שנתירין (תנשיאוח) [תנשיאיע] לחטא חיל יחטא ומשמש במקרה כמו יחטא דכתיב בבי כ"ט, ומתוך פרשיי ז"ל משמש שכתוב בספרים דאמר כאן יחטא ונאמר להלן יחטא, ואפי' אם ישנו בספרים אנשי ג"ש ממש דהרריהו צריכי למעוט קדומות, אלא גלוי מלחא בעלמא ודחטא דחכא כמו יחטא דהתם, והאי דכתיב יכיל כדוריש לקמן אשיר הדור שנתשיא מביא קרבן על שגגתו: (ומי' כתיב קרא הכי לבשר על פה היתה, את דמתבין ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחתכם בשורה היא להם, (אלא) [אלמא] אחתא דמלחא דקרא דפרמי הנהיגים אפי' היתה, ואפי' דלא דמי כולי האי דאותא בשורה טובה היהא דאמרין כמדרש שהאמורים הטמיני אוצרותיהם בחתולי בתיהם ובמקום המטמון הבית הקב"ה צרעת בניו שיסתרו הכותלים וימצא המטמון: ונגעי אונסין לא מטמו והתניא וכו' עד תאמר בנגעים כמטמאן באונס, ומשפט ליה תלמודא שאין לחלק בין נגעי ארם לנגעי בתים, והרמ"ה ז"ל הקשה מאי פריך מנגעי ארם לנגעי בתים הכא ענינא דקרא דכתיב ותתני אני ולא שבא ע"י אונס, וחבא מענינא דקרא דכתיב כי יהיה דמשמע בכל ענין שיהיה, ועוד אי ס"ד דמעיקרא הוה ז"ל דנגעי אונסין דממעט ר' שמעון בביתם קומענט להו, א"כ מאי סלקא דעתך לאוקמינהו. אי בנגעי רוחות וכשפיה מאי קא פריך [ואן] לא דמי האי אונס שמביא ארם בגזמותר לאונס אחר, וכי'ת דאפי' אי מקומת ליה בנגעי רוחות וכשפיה קשיא ליה, א"כ מאי משני רבא ור"פ בנגעי רוחות בנגעי כשפים, ופיש דס"ד מעיקרא דהני נגעי אונסין דממעט ר"ש לא בנגעי בתים קאמר דמשמע ליה לר"ש למדרש קרא ונתתי אני אמילא פרט לנגעי אונסין לאשיר באו ע"י המקום ב"ה בלבד אלא ע"י דבר אחר, ואם אינו ענין לנגעי בתים דס"ד דליכא מדי בנגעי בתים דלא הוה מחמת המקום שהיו אין בבית רוח חיים שיקבל חולאים ונגעים כמו בבשר ודם, ועי' א"י אתא מוצג בנגעי בתים אלא ע"י גזירות המקום, ולא שייך למעוט בהו נגעי אונסין, וקרא ע"כ באם א"ע לנגעי בתים תתרו ענין לנגעי בני אדם, ומשי"ה פריך מדי בייחא, ותיצור רבא ור"פ דמשכחת שפיר נגעים בביתם שלא בעל ידי כהדיוט, (ובכתבים) ממשע ר"ש אבל באדם מטמא אפי' באונס: (תיש') [תי'ר] אשר נשיא יחטא פרט לחולה, כדמפרש שאם נצטרע חטא אינו מביא שעיר לפי שעבר מנשיאותו והיו חרין ופשיי' ז"ל דרך ברייתא דלא כריה"ג דלדידיה כיון דגזא ידידיה קדאי קמחיב ולא דק ולענין עולה ויורד הוה קאמר ר"י הגלילי דנשיא פטור משום דליתיה בדרות ועלה קמבעיא לה אם נצטרע אי מדחי דחי או מפטר פטור ופושט ליה דפטל לפרשיי ז"ל, אבל להביא שעיר אחר שחלה ועבר בהא (א' כ"א) מדרו דלא כדתני לעיל אשר נשיא יחטא כשהוא נשיא אין כשאנו נשיא לא, ותנן נמי במתני' נשיא שעבר היה הוא כהדיוט וליכא מאן דפליג, הרמ"ה ז"ל: א"י כל כן בידך ואתה עולה בספינה, פרשיי ז"ל כ"כ חכמה כי בידך ואתה יורד לסחורה לספינה כשבילי מזונותיך, כלומר אתה צריך לירד בספינה כשבילי מזונות, ולא נהירא דלא לבטנים עושר, ועוד דרוב יורדי ספינה הם שערים בעלי סחורה, דמה לנעיים צורך לילך בספינה ממודיה למדינה, וגיל (כבר) [כ"כ] אתה יורד במוצאי הים וקורותיו ואתה יורד לספינה, וא"ל עד שחמה אתה עלי שלא העיילה חכמתי לי ליהוד ולכון השעה שיעלו החכמים המה על אלו חכמים גדולים שאין כל חכמהם מועילה להם לטולא עצה לעצמן להוריה אפילו כדי מונותם במצורם, הרמ"ה ז"ל: נתן דעתו להושיבם בראש, פירש רש"י כדי שיהיו מתפרנסים בשורה שיתן להם, ולא נהירא דלשון להושיבם בראש בישיבה משמע כדאמרין ככתובות בשלהי פרק תושא (דף קג:) דר"ח כי חמא יושב בראש, ובישיבה מאי פרנסה איכא, אלא משום דאשכחיהו רבי יהושע כולי האי מאי דאורים הללו ליישב בראש ולמנוחם פרנס על הצבור, הרמ"ה ז"ל:

^(א) הוא ר"ח כל אדם וכולי כ"ע:

משיח חטא ואח"כ עבר ממשיחותו מציא פר, ומה שכתוב בספרים חגי גבי משיח עבר ואחר כך חטא' לאו מתרמא' הוא ולשון ראשון עיקר דקאמר השמא' י' לומר כו': **מפ"מ**, דמשיח שעבר ואח"כ חטא דמציא פר: **ביתנ"י** **חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו** **הרי אלו כהדיוטות**, דרבנן כתר חטא אזלי: **ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין**, דר"ש

חטאה וידעיה בעי וה"ה דפליג ר"ש כרישא דקתינא נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מציא שעיר דר"ש קאמר נמי דלם נודע לו משעבר דאין מציא שעיר דחטאה וידעיה בעי כשהוא נשיא: **גמ' אם הסכן המשיח יחטא**, חטא במשיחות הוא דמציא פר: **פרט לקודמות**, לשחטא ואח"כ נתמנה דהרי הוא כהדיוט ואין מציא פר: **ומה נשיא שמציא כשגגה מעשה אין מציא על הקודמות**, כדאמר לקמן אשר נשיא יחטא כשיחטא והרי הוא נשיא ולא כשיחטא והרי הוא הדיוט: **שאין מציא חטאסו משעבר**, כדתנן וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא כשכחן כה"ג: **דכפול וספי' דנגע** **נרע** **הוא** **שנשיא יחטא מדלג כמיז ואם נשיא יחטא: פ"ל אם הסכן המשיח יחטא**, מה יחטא האמור להלן לכשיחטא דלא כמיז אם אף יחטא האמור כהן גבי נשיא לכשיחטא: **גורס מהיכא פסינ**, כלומר היכי מצינ לנימיר יכול גזרה דהיכא אשכחן גזרה כה"ג: **אין**, דודלא אשכחן כה"ג: **דכפול וספי' דנגע** **נרעס** **נצנים** **אין אחוספנס בשורה** **היא להם**, שהכתוב מבשרן שעמדי לטיוח אע"פ שדבר נרע הוא הכא נמי אימא גזרה הלכך כמיז אם הנשיא המשיח יחטא לכשיחטא וכו' אשר נשיא יחטא לכשיחטא: **ר"ש אומר**, ונתמי נגע נרעס שיהא כהן מלאי: **פרט לנגעי אונסין**, שאם כהן נגעים ע"י נפישת עד דלא מיטמו: **אדם כי יהיה צעור שצור מדבור ואילך**, דנגעים אין כאלם וצין כצמים פטר כהן לפני הדבור דלאותן נגעים שארעו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור: **מה זצ מדבור ואילך**, דלמיז ב כי יהיה זצ

כהן משיח פרק שלישי הוריות

מנשרו דצינן שהיו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור אלא אם כן ראו וצות אחר הדבור: **פאמר נגנעי אדם שמתמאין באונס**, כגון על ידי נפילה והכאה וכיה או ע"י שד, וה"ה לנגעי בתים דמטמאין באונס: **דכא אמר**, לא קשיא הא דקאמר ר"ש פרט לנגעי אונסין כגון נגעי רוחות דע"י נפישת שד ולא ע"י

אדם וכי קמי תאמר בנגעים שמתמאין באונס כגון ע"י הכאה וכיה: **רצ פפא אמר**, כי אמר ר"ש פרט לנגעי אונס ע"י כשפים דלא מטמו וכי קמי תאמר בנגעים דמטמאו באונס כגון שלא ע"י כשפים: **וישז צבים הנפשעים**, דנעשה חפשי מן המלכות דכהדיוט דמי ואינו מציא שעיר ודלא כרבי יוסי דאמר לעיל בפרק סורה כהן משיח (דף טו, נ) מי שזא לדי עניות והא' נאטרע לא זא לדי עניות דגזא ידידיה מיהא אימיה: **מגלג עד השפא עזר הוה**, דשררות עבדות הוא לו לפי שמוטל עליו עול רבים: **דעד השפא עזר הוה**, ולהכי נקט כהדי פימא סולת קמחא לפי השפת מתעפש ואינו שכן דרך של ספנים לשעה הפורשין לים רצ הסוזל נותן עיניו ונצפון והסוכנ מתהלך לדורס ורואה' וצרכנ אחר העומד לימיתו או לשמאלו וכל זמן שהוה אותו כוכב נלדו אחר יודע שנהפכה הספינה ומייסרה לזרעה וכוכב שעולה אחת לשצעים שנה פעמים נראה כצפון ופעמים נראה צדורס וכשרצ הסוזל נותן עיניו צו נצפון והספינה הספך צדורס ורואה' נלדו אחר קצור שנהפכה הספינה ומייסרה אחר הסוכב והוא קצור לייסרה ומהפכה לדרך אחר וכן הוא ממעה את הספנים: **אמר לו כל כך**, חכמה יס צידך ואמה יורד לספינה לטמורה (על) [נצשכין] ומוטמין כלומר ואמה צריך לירד לספינה לצורך מוונות: **נמן**, רבן גמליאל דעמו עליהם להושיבם כדאש כדי שיהו מתפרנסים [מלאתה] שררה שיתן להם: **מכיומין אסם שצרכה** **אני נותן לכם**, שלא כאלם בשלימות ראשון שהיחס צורמם מן הגדולה: **עבדות**

המשיח יחטא משיח מביא כשהוא הדיוט אינו מביא ותניא נמי גבי נשיא כה"ג א אשר נשיא יחטא פרט לקודמות (שיכול) והלא דין הוא ומה משיח שמביא חטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות נשיא מביא חטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות מה למשיח שכן אין מביא בשגגת מעשה תאמר בנשיא שמביא בשגגת מעשה והוא מביא על הקודמות מזה למשיח שכן אין מביא בשגגת מעשה תאמר ויהי הוא נשיא ולא שחטאו ועודתו הדיוט: **ת"ר** אשר נשיא יחטא יכול גזרה ת"ל אם הכהן המשיח יחטא מה לחלן לכשיחטא אף כאן לכשיחטא אמר מר יכול גזרה גזרה מהיכא תיתי אמרי אין אשכחן דכתיב ג ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם שנגעים באים עליהם דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר פרט לנגעי אונסין לאו אמר רבי יהודה בשורה הכא נמי אימא גזרה היא הלכך כתיב אם ולרבי שמעון נגעי אונסין מי לא מטמו והא ט תניא ד אדם כי יהיה מן הדבור ואילך דין הוא טמא בוב וטמא בנגעים מה זכ מן הדבור ואילך אף נגעים מן הדבור ואילך לא אם אמרת בזב שכן יאין מטמא באונס תאמר בנגעים שמטמאין באונס תלמוד לומר אדם כי יהיה מן הדבור ואילך רבא אמר פרט לנגעי רוחות רב פפא אמר פרט לנגעי כשפים תנו רבנן אשר נשיא יחטא פרט לחולה פרט לחולה דהוה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה אמר רב אמא דרמי בר חמא ירשת לנשיא שנצטרע שנאמר וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשיה וייתן בן המלך על הביית מרדקאמר באת החפשיה מכלל דעד השתא עבד הוה כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא בהדי דר' גמליאל הוה פיתא בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא שלים פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע אמר ליה מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא אמר ליה כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומותעה את (הספינות) [הספנים] ואמרת' שמא יעלה ויתעה [אותנו] אמר ליה כל כך בידך ואתה עולה בספינה א"ל עד שאתה תמה עלי יתמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגרא שיודעין לשער כמה טפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בנגד ללבוש נתן דעתו להושיבם בראש כשעלה שלהם להם ולא באו חזר ושלח ובאו אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם עבדות

לחלק בין נגעי ארם לנגעי בתים, והרמ"ה ז"ל הקשה מאי פריך מנגעי ארם לנגעי בתים הכא ענינא דקרא דכתיב ותתני אני ולא שבא ע"י אונס, וחבא מענינא דקרא דכתיב כי יהיה דמשמע בכל ענין שיהיה, ועוד אי ס"ד דמעיקרא הוה ז"ל דנגעי אונסין דממעט ר' שמעון בביתם קומענט להו, א"כ מאי סלקא דעתך לאוקמינהו. אי בנגעי רוחות וכשפיה מאי קא פריך [ואן] לא דמי האי אונס שמביא ארם בגזמותר לאונס אחר, וכי'ת דאפי' אי מקומת ליה בנגעי רוחות וכשפיה קשיא ליה, א"כ מאי משני רבא ור"פ בנגעי רוחות בנגעי כשפים, ופיש דס"ד מעיקרא דהני נגעי אונסין דממעט ר"ש לא בנגעי בתים קאמר דמשמע ליה לר"ש למדרש קרא ונתתי אני אמילא פרט לנגעי אונסין לאשיר באו ע"י המקום ב"ה בלבד אלא ע"י דבר אחר, ואם אינו ענין לנגעי בתים דס"ד דליכא מדי בנגעי בתים דלא הוה מחמת המקום שהיו אין בבית רוח חיים שיקבל חולאים ונגעים כמו בבשר ודם, ועי' א"י אתא מוצג בנגעי בתים אלא ע"י גזירות המקום, ולא שייך למעוט בהו נגעי אונסין, וקרא ע"כ באם א"ע לנגעי בתים תתרו ענין לנגעי בני אדם, ומשי"ה פריך מדי בייחא, ותיצור רבא ור"פ דמשכחת שפיר נגעים בביתם שלא בעל ידי כהדיוט, (ובכתבים) ממשע ר"ש אבל באדם מטמא אפי' באונס: (תיש') [תי'ר] אשר נשיא יחטא פרט לחולה, כדמפרש שאם נצטרע חטא אינו מביא שעיר לפי שעבר מנשיאותו והיו חרין ופשיי' ז"ל דרך ברייתא דלא כריה"ג דלדידיה כיון דגזא ידידיה קדאי קמחיב ולא דק ולענין עולה ויורד הוה קאמר ר"י הגלילי דנשיא פטור משום דליתיה בדרות ועלה קמבעיא לה אם נצטרע אי מדחי דחי או מפטר פטור ופושט ליה דפטל לפרשיי ז"ל, אבל להביא שעיר אחר שחלה ועבר בהא (א' כ"א) מדרו דלא כדתני לעיל אשר נשיא יחטא כשהוא נשיא אין כשאנו נשיא לא, ותנן נמי במתני' נשיא שעבר היה הוא כהדיוט וליכא מאן דפליג, הרמ"ה ז"ל: א"י כל כן בידך ואתה עולה בספינה, פרשיי ז"ל כ"כ חכמה כי בידך ואתה יורד לסחורה לספינה כשבילי מזונותיך, כלומר אתה צריך לירד בספינה כשבילי מזונות, ולא נהירא דלא לבטנים עושר, ועוד דרוב יורדי ספינה הם שערים בעלי סחורה, דמה לנעיים צורך לילך בספינה ממודיה למדינה, וגיל (כבר) [כ"כ] אתה יורד במוצאי הים וקורותיו ואתה יורד לספינה, וא"ל עד שחמה אתה עלי שלא העיילה חכמתי לי ליהוד ולכון השעה שיעלו החכמים המה על אלו חכמים גדולים שאין כל חכמהם מועילה להם לטולא עצה לעצמן להוריה אפילו כדי מונותם במצורם, הרמ"ה ז"ל: נתן דעתו להושיבם בראש, פירש רש"י כדי שיהיו מתפרנסים בשורה שיתן להם, ולא נהירא דלשון להושיבם בראש בישיבה משמע כדאמרין ככתובות בשלהי פרק תושא (דף קג:) דר"ח כי חמא יושב בראש, ובישיבה מאי פרנסה איכא, אלא משום דאשכחיהו רבי יהושע כולי האי מאי דאורים הללו ליישב בראש ולמנוחם פרנס על הצבור, הרמ"ה ז"ל:

עין משפט

נר מצוה

ה א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה

ו ב מיי' שס ה' י:

ז ג מיי' פקד ב מהל' מחוסרי כפרה

ה' י:

ח ד מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ט:

רבינו חננאל

יחיד נשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצוי צבור בעבור כוכבים מגיל (א' אמר קרא ואם נפש, כדנתיא רבי אומר לפי שטעני בעבודת כוכבים שחלק הכותב בין מרובין ליחידין מרובין בסוף לפיכך ממונם אבד מרובין אנשי עיר הגדחת, ויחידין בסקילה לפיכך ממונם פלט יכול נחלק בקרבנותיהם [חיל תורה חזקת] פי' בשגגת מעשה לחודה בלא הוראה שוה דכל חז וחד וכן יחיד בין רבים מיתוי שיעריה, ופירשנו בפרק וא' של חז המטבת כי כל ישראל אם עשו בלא הוראה כל חז וחד מיתוי קרבן יחיד והיינו דקא (סמך) [מטוי לחון] הכא, אבל בענין הוראת ביד לא מיידי כלל: מתקורן לה רב חלקי' מהגוינא, ס"א רב חייא מהגורניא אלא שפטא דכחמ דרמנא תורה אחת הוא ואו הכי הוה אמיתא חלוקין הן וכי שגגו רבים במעשה בלא הוראה קרבנם חלוק מהיחיד, דבר זה אי אפשר על הדעת שאין שום קרבן שיהיינו בו מאי וייתוי מר צבור בשאר מצות הוא דמיתוי ליה פירוש בהוראה, יתיר פר ושעיר צבור בעבודת כוכבים הוא דמיתוי להו, פירוש בהוראה, ליתוי שיער, פי' דעורף משיעריה, כדמפרש בספרא דשעריה לא אחיי' קרבן צבור, נשיא בשאר מצות הורא דמיתוי ליה, פירוש בשגגת מעשה לחודה, מאי איתיר לך שיעריה יחיד נבי קרבנו, מהדוריאן אבסבין, ס"א צבור בעבודת כוכבים, פירוש בהוראה מיתוי פר לעילה ושעיר לחטאת הני דרבבר בשגגת מעשה [לייתוי אפאכ] פירוש ליתוי שיער לעילה ופר לחטאת (וצבר) [צ'ר] צוריקן קרבן אחו ואין להם תקנה קמ"ל: אמר ברון ראיתי שכחם רב האי גאון זצ"ל אנו אומרים כי מדרש רבי בענין תורה אחת לא יתכן שהיו חלק מחכתיב בין מרובין ליחידים גם בקרבן עבודת כוכבים שהיו יחידים מביאין שיעריה וצבור שהן ביד מביאין פר לעילה ושעיר לחטאת, וכיון שפירש הכותב חלק לא הוה סלקא אידעתך שחייבין אנו לחלוק חלוקה אחרת כדי שיהא צריך לאשפעינן תורה אחת, וי' ופירשה באנפא אחרינא כתבנויה בתחלת פירוש דיבמות, ובין מר רבין מר לא עיילי סוגיא דשעמיה דלא ספרי דאיכא הכרעם ברבים בין הוראת בשגגת מעשה ובין מעשה לחודה ואי אפשר לדמיוי קרבן צבור לעיר הגדחת, (א' דקרבן צבור לא אתי עד דעביד רוב הקהל, ואפי' לר' יהודה ור' שמעון [עד דעבד כשט א'] וקם לן בתחילת מהדורין בין לר' ראשיה בין לר' יונתן דכל השבט שהורח לא עבדינן יתיה עד הגדחת, כמה פרכי איכא (א' דבדידן להאיר ליבא מאן) הוא המכשלה דהא תחת ידך (א' אקשי

^(א) ני רעס כאן כסני בפנות ע"ש וספר ממה מלע כדברי רעס אמר מלח נפש, ^(ב) ע"י במייך פסיק דיבמות, ^(ג) אולי ז"ל דכענון דן למדי מלמוחל, ^(ד) ע"י נתיב דף מנ ד'שנ.